

TARTALOMJEGYZÉK

I. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	2
Önkéntesség definíciója	3
Háttér	3
1. A stratégia indokoltsága	3
2. Kutatási eredmények, az önkéntesség hazai helyzete	5
II. STRATÉGIAI CÉLOK MEGFOGALMAZÁSA	6
A magyarországi önkéntesség SWOT analízise:	6
1. Stratégiai cél: az egyének ösztönzése önkéntes tevékenységek végzésére	9
2. Stratégiai cél: az önkéntesség ösztönzése az információk áramlásának elősegítésével	9
3. Stratégiai cél: infrastruktúrafejlesztés	10
4. Stratégiai cél: az önkéntesek formális programokhoz, fogadó szervezetekhez intézményekhez kapcsolása	10
5. Stratégiai cél: önkéntesség és állami intézmények összekapcsolódásának erősítése	10
6. Stratégiai cél: a fiatalok és az idősebb generáció bekapcsolása	11
7. Stratégiai cél: hosszú távú pályázati kiírások	11
Az elkövetkezendő tíz évben az önkéntesség terén elérni tervezett célok	11
III. A STRATÉGIAI CÉLOK MEGVALÓSULÁSÁNAK MÉRÉSE	13
IV. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSÁNAK TECHNIKAI RÉSZLETEI	15
1. Finanszírozási mechanizmusok az eredmények fenntartása érdekében	15
2. A stratégia véglegesítésének módszertana (társadalmi egyeztetés)	16
3. Rendszeres értékelés	16
4. Nemzetközi ajánlások és példák	16
5. Európai és nemzetközi szerepvállalás	17
MELLÉKLETEK:	18
I. Ágazati intézkedési területek:	18
I. Civil társadalomra vonatkozó horizontális és általános intézkedések	18
II. Oktatásügyi és ifjúság-politikai intézkedések	20
III. Szociális és egészségügyi intézkedések	22
IV. Foglalkoztatáspolitikai intézkedések	23
V. Nemzetközi segélyezés és fejlesztéspolitikai intézkedések	24
VI. Önkormányzati intézkedések	25
VII. Vidék- és helyi közösség fejlesztési intézkedések	25
VIII. Környezetvédelem	26
IX. Katasztrófa-, polgári-védelmi intézkedések	26
X. Kultúra-támogatás	26
II. ÖKA programok, módszerek, eszközök stratégiához illeszkedése	27

I. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az önkéntesség a társadalmi tőke legfontosabb építő ereje. A társadalmi tőke épülésével a társadalmi lét sokféle területe épül: fejlődik az egyének közötti együttműködés, működik a közösségek hálózata, javulnak a gazdasági mutatók, a foglalkoztatás számai, csökken a kiilleszkedés veszélye. Ha lehetővé tesszük a szervezetek, egyének, közösségek közös önkéntes tevékenységét, akkor küzdünk a negatív társadalmi folyamatok, a szegénység és a kirekesztés ellen.

"A mindennapi élet majdnem minden területét - a közösséget, amelyben élünk, a fizikai környezetet, a szórakozást és a szabadidő hasznos eltöltését, munkahelyeinket, a templomokat, iskoláinkat, és kórházainkat - támogatják önkéntesek. Az önkéntesek tevékenységükön keresztül szintén élvezik e támogatások eredményeit. Az önkéntesség ugyanis a személyes fejlődés és teljesítmény élményét adja, lehetőséget barátok szerzésére, új kapcsolatok építésére, készségfejlesztésre és új kihívásokkal való szembenézésre. Bár az önkéntesség az egyén cselekvése, a kormányzatnak fontos szerepe van abban, hogy biztosítsa azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik az önkéntesség zavartalan gyarapodását, fejlődését."

(Margaret Curran, közösségek minisztere, Skócia)

A rendszerváltást követő 15 évben elkezdődött az önkéntesség civil intézményeinek kialakulása, a **2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről** c. törvény is elismeri az önkéntesség társadalmi értékeit, és lehetővé teszi fejlődését, támogatását. A legfrissebb kutatási adatok szerint a 14 éven felüli felnőtt lakosság majd 40 %-a vesz részt -jellemzően csak alkalmanként- önkéntes tevékenységekben. A kutatások azt is kimutatták, hogy az önkéntesség sem kezeli önmagában az esélyek egyenlőtlenségét, elsősorban magasan iskolázott, családos, magas jövedelmi színvonalon élők privilégiuma. Szintén e kutatás végkövetkeztetése, hogy a fiatalok és az idősebb korosztály is alulreprezentáltak az önkéntesek között, a legtöbben ugyanis a 31-40 közötti korosztályból végeznek ilyen tevékenységet.

Bár másfél évtized komoly változásokat hozott és számtalan területen pozitív elmozdulások

tapasztalhatók, megfigyelhető, hogy alapvető áttörés a hazai önkéntesség terén nem következett be. Annak érdekében, hogy az utóbbi években elsősorban a civil szervezetek munkájának köszönhetően elindult kezdeményezések beérhessenek és tényleg átfogó változásnak legyünk tanúi az elkövetkezendő évtizedben, szükség van egy olyan átfogó tervre, mely minden lehetséges tevékenységet magába foglal, mely valamilyen formában támogathatja az állampolgárok társadalmi részvételét, és ezáltal az önkéntesség terjedésének erősödését Magyarországon. Erre tesz kísérletet ez az anyag, mely a civil szervezetek széles körének a véleményét tükrözi. Bízunk abban, hogy a dokumentum nem csupán a civil szervezetek támogatását élvezzi majd. A szándékunk az volt, hogy egy olyan stratégia szülessen, mely keretbe foglalja a civil, állami, üzleti szféra képviselőinek a teendőit, ugyanis valós változást egyik szféra sem tud elérni a többiek közreműködése nélkül. Arra számítunk, hogy ezen átfogó anyag alapján elkészülhet a Kormányzat Stratégiája az Önkéntesség Fejlesztésére vonatkozóan, mely azon feladatokat foglalja magába, melyek a kormányzati oldalon kell hogy megvalósuljanak.

Az anyag alakítása során számos szakemberrel egyeztettük elképzeléseinket, valamint több tucat szervezet bekapcsolódott a véleményezés második szakaszába, mely az internet segítségével teljesen nyilvános volt. Köszönettel tartozunk mindazoknak, akik munkánkat és a stratégia alakulását segítették, nélkülük nem tudtunk volna ilyen átfogó anyagot készíteni.

Önkéntesség definíciója

Az önkéntesség olyan tevékenység, melyet egyénileg vagy csoportosan, rendszeresen vagy alkalmanként, belföldön vagy külföldön, a közös jó érdekében, személyes akaratból végeznek anyagi ellenszolgáltatás nélkül. Az önkéntes tevékenység közvetlen anyagi haszonnal nem jár annak végzője számára, továbbá az önkéntes nem helyettesíti a fizetett munkaerőt. Az önkéntes elsősorban nem saját családjának segít, munkálkodása hozzáadott értéként jelenik meg a fogadó szervezet életében. A tevékenység megvalósulhat non-profit, civil szervezet, vagy állami intézmény-, ritkább esetben for-profit szervezet (cégek, vállalkozások) keretein belül. Előnye, hogy elősegíti a társadalmi beilleszkedést, hozzájárul a szegénység, a kirekesztődés csökkentéséhez és a teljes foglalkoztatottsághoz. Az önkéntesség segít környezetünk és közösségünk jobbá tételében.

Az önkéntes tevékenység négy legfontosabb jellemzője:

- saját elhatározáson alapul, semmiféle külső kényszerítő hatás nem érvényesülhet
- közvetlen anyagi juttatás nem jár érte (bár az önkéntes kiadásai megtéríthetőek)
- a szűkebb értelemben vett családi és baráti körön kívül zajlik
- a közösség számára hasznos, a közjót szolgálja.

Háttér

1. A stratégia indokltsága

Az önkéntesség fejlesztésének különböző lépései Magyarországon az elmúlt 6 évben az Önkéntesek Nemzetközi Évének előkészületei óta komoly változásokat eredményeztek. A változásokat többnyire a civil szervezetek generálták, bár a kezdetektől jó együttműködés volt a civil és a kormányzati oldal között. A 2001-es év során kialakult civil együttműködésnek köszönhetően a Nemzetközi Év¹ során, a sokasodó feladatok láttán döntöttek úgy szervezetek², hogy egy új szervezetre van szükség. Az Önkéntes Központ Alapítvány (ÖKA) több más szervezet és civil kezdeményezés mellett³, az elmúlt évek során aktívan részt vállalt a hazai civil szektor fejlesztésében, melynek részeként jó kapcsolatban és konstruktívan működött együtt a mindenkori kormányzati tisztségviselőkkel. Az elfogadott önkéntes törvény, a kormányzati civil stratégia önkéntességre vonatkozó részekkel való kiegészítése, az ÖTLET program, mind ennek a sikeres együttműködésnek az eredményei. Az ÖKA nemzetközi kapcsolatait⁴ kihasználva, alaposan feltérképezte az európai országokban található önkéntesség fejlesztésére vonatkozó

¹ A 2001-es évet az ENSZ 123 tagország támogatása mellett, az Önkéntesek Nemzetközi Évének jelölte ki 1997-ben. A nemzetközi év keretében megvalósult eseményekről a www.worldvolunteerweb.org honlapon lehet részletes információt találni.

² Az Önkéntes Központ Alapítvány önálló szervezetként való létrejöttét 5 nonprofit szervezet éveken át végzett kitaró munkája előzte meg, ezek a Demokratikus Ifjúságért Alapítvány, a Közösségfejlesztők Egyesülete, a Nonprofit Információs és Oktató Központ Alapítvány, a Nonprofit Humán Szolgáltatók Országos Szövetsége és a United Way Budapest Alapítvány.

³ Az önkéntesség fejlesztése természetesen nem köthető kizárólagosan az ÖKA-hoz. Számos szervezet dolgozik azon, hogy a különböző ágazatokban mind többen vállaljanak önkéntes tevékenységet, s hogy az önkéntesek helyzete mind kedvezőbb legyen. A szerzők által ismert szervezetek és kezdeményezések az Ágazati intézkedési területek c. mellékletben kerülnek ismertetésre.

⁴ Az ÖKA 2004 szeptembere óta teljes jogú tagja a brüsszeli székhellyel működő, 22 országot, 41 tagot tömörítő Európai Önkéntes Központ Hálózatnak.

gyakorlatokat a stratégiaalkotásra vonatkozóan, és alapos tudásra tett szert. A nemzetközi példák is megerősítettek minket abban, hogy a megfelelő hazai változások eléréséhez **nélkülözhetetlen az állami oldal további aktivizálása** részben a szabályozás, részben a finanszírozás tekintetében.

E dokumentum célja, hogy összefoglalja mindazt, ami az önkéntesség szempontjából az utóbbi bő másfél évtizedben történt, hogy levonja a történésekből adódó következtetéseket, és vázolja a következtetések nyomán fellépő stratégiai irányokat és közös feladatokat.

Előjáróban szeretnénk megjegyezni, hogy az elemzés készítői komolyan hisznek az alulról jövő kezdeményezések erejében és jelentőségében, de az sem kerüli el a figyelmüket, hogy az átfogó változásokhoz a felülről jövő támogatás nélkülözhetetlen. Ennek szellemében elsősorban az állami oldal számára készítjük e dokumentumot, ugyanis **meg vagyunk győződve arról, hogy a kellő változások megfelelő kormányzati támogatás nélkül elképzelhetetlenek**. Állításunk alátámasztására számos példát találtunk Nyugat-Európai országokban, ahol az önkéntesség jelentős állami támogatást kap. E nemzetközi példákra a dokumentum további részeiben található utalás.

A dokumentumot egy olyan jövőkép szellemében készítettük, mely alapján a következő állítások lehetnek igazak a jövőbeli magyar társadalomra:

- Az emberek lelkesedéssel és örömmel köteleződnek el jó ügyek mentén és áldozzák szabadidejüket önkéntesként.
- Mindenki, aki önkéntes tevékenységet akar végezni, megteheti, hozzá tud jutni a megfelelő információkhoz, elhatározása könnyen megvalósítható.
- Az önkéntesség minden szektorban (civil, állami, üzleti) jelentős, és megfelelő formában a fizetett munkatársak (ahol van ilyen) kiegészítőjeként jelenik meg.
- Mindenki tudja, hogy önkéntes munkát végezni értékteremtő, hasznos dolog, amely fejleszti az önkéntes tevékenységet végzőt magát is.
- Kialakulnak azok a mechanizmusok, melyek jóvoltából a társadalom minden rétege (beleértve a peremre szorultakat is) számára tényleges lehetőséggé válik az önkéntes tevékenység.
- Szolidaritás és társadalmi integráció.

Az alábbi értékek mentén kívánunk dolgozni az önkéntesség kiteljesedésén:

- Befogadó társadalom: az önkéntes tevékenység mindenki lehetősége a részvétellel.
- Sokféleség elve: a társadalmon belül mindenkinek van helye, szerepe, egyéni képessége, ügyessége ahhoz, hogy tegyen valamit másokért.
- Az önkéntesség elve: minden önkéntesnek joga, hogy eldöntse, mikor, milyen, és mennyi önkéntes munkát kíván végezni.
- A kölcsönösség elve: az önkéntes ad, de kap is. Az önkéntesség nem pusztán altruista tevékenység, nagy haszonnal jár a tevékenykedő számára is.
- Képessé tevés: az önkéntesség lehetőség az egyének számára arra, hogy képessé tegyék önmagukat a fejlődésre, az önkifejezésre, kreativitásuk megmutatására.
- A "hatással-levés" elve: az önkéntesség erős hatással van a kultúrára, gazdaságra, környezetre és a társadalomra.

Mindezekon túl a magyarországi kutatási eredmények⁵ jól mutatják, hogy **az önkéntesség fejlődésének meghatározó időszakát éljük napjainkban**. Szerencsére egyre több szervezet és intézmény indít önkéntes programot, és ehhez illeszkedve egyre többen érdeklődnek az önkéntes lehetőségek iránt. A rendszerváltást követő időszak negatív attitűdjei az önkéntesen (ingyenesen) végzett munkával kapcsolatosan kezdenek eltűnni. Elsősorban a felnőtt és iskolázottabb csoportokban figyelhető meg nyitottság az ilyen típusú tevékenységek irányába. Ezen energiák pozitív hasznosítása, valamint azon személyek bevonása, akik nem tudnak, vagy információ hiányában nem képesek jelenleg még bekapcsolódni, jelentik a következő időszak kihívásait.

Az is jól látható, hogy az önkéntesség fejlesztése igen szerteágazó programokon keresztül valósulhat meg. Ez a folyamat a jövőben várhatóan tovább erősödik, így **különösen indokolt, hogy egy közmegegyezésen alapuló, hosszú távú, írott stratégia mentén történjen ennek a területnek a fejlesztése**. Az önmagukban álló kezdeményezések nem érhetnek el olyan hatást, mint egy rendszerszerűen felépített, és egymásra szervesen épülő elemekből összeálló, komplex stratégia.

Szeretnénk, ha a kormányzat ezt az anyagot széles társadalmi vitán keresztül véglegesítené, s a 2007-es év első felében országgyűlési szinten is elfogadtatná. Ez biztosítékot jelenthetne az abban megfogalmazottak megvalósítására vonatkozóan.

2. Kutatási eredmények, az önkéntesség hazai helyzete

A már említett, 2005-ben publikált kutatás legfontosabb megállapításait szeretnénk ismertetni a jelenlegi helyzet bemutatására, ugyanis sok esetben, még az ezen a területen tevékenykedők sincsenek teljes mértékben tisztában az önkéntesség hazai mértékével és jellemzőivel. Úgy ítéljük meg, hogy fontos ismertetnünk a jelenlegi helyzetet azért, hogy tudjuk, mely területen milyen típusú fejlesztésre van igazán szükség.

- 2004-ben a 14 éves és idősebb népesség 40 %-a kapcsolódott be valamilyen önkéntes tevékenység végzésébe,
- a legtöbb önkéntes tevékenység: lakóhelyi és települési segítségnyújtás (70%),
- ma már a középiskolások is vállalnak önkéntességet,
- a szervezetekben tevékenykedő önkéntesek száma 1 millió,
- az önkéntesek által elvégzett munka mennyisége 10 év alatt több mint harmadával növekedett,
- a gyermekek és a fogyatékosok célcsoportjait támogatják a legtöbben önkéntes tevékenységgel, a nők sokkal jobb adományozók a férfiaknál, ugyanakkor az önkéntes tevékenységekben lényegesen kisebb arányban vesznek részt,
- az adományozásba és az önkéntes tevékenységbe egyaránt a 31-40 éves korosztályba tartozók kapcsolódnak be a leginkább,
- az önkéntes segítőknél csak az idős (különösen a nagyon idős) emberek körében válik ritkává a tevékenység,
- az 1%-ot felajánlók lényegesen jobb adományozók és önkéntes segítőik,
- az önkéntesek legfontosabb motivációja a "jó érzés másoknak segíteni", illetve a "családkban hagyomány az önkéntes tevékenység".

⁵ Czike Klára és Kuti Éva által készített *Lakossági adományok és önkéntes tevékenységek c. kutatási gyorsjelentés 2005 októberében jelent meg az ÖKA és a Nonprofit Kutatócsoport gondozásában.*

II. STRATÉGIAI CÉLOK MEGFOGALMAZÁSA

Ezen következtetések alapján foglaljuk össze azon gondolatokat, melyek a különböző ágazatokra kiterjedően mindenképpen a stratégia részét kell hogy képezzék.

A megvalósuló tevékenységek három alapvető célt kell, hogy szolgáljanak:

- legyen **több önkéntes**
- legyen **több önkéntes-fogadó szervezet**, amelyek **professzionálisan fogadják az önkénteseket**

A kutatás eredményeinek helyzetfelmérésként való használatát, az önkéntesség **SWOT analízisének** elvégzésével egészítettük ki. A magyarországi önkéntesség SWOT analízise:

Erősségek	Gyengeségek
<p>Az önkéntességet törvény szabályozza, elismerve e tevékenység társadalmi értékességét, lehetővé téve az önkéntes tevékenységek fejlődését, és támogatását.</p>	<p>Az oktatási rendszer általánosságban nem tartalmaz önkéntességre ösztönző elemeket (kreditpontot, felvételi pontot, gyakorlati időként való beszámítást, stb.), ennél fogva a fiatalok önkéntessége még gyerekcipőben jár.</p>
<p>A 14 éven felüli felnőtt lakosság 40%-a vesz részt az önkéntes tevékenységekben.</p>	<p>A vállalati felelősségvállalásban (CSR) hívó vállalatvezetés még nem követeli meg a közösségi felelősségvállalást alkalmazottaitól: a munkahelyi felvételnél nem előny, vagy előírás az önkéntes munkatapasztalat.</p>
<p>Közel 1 millió önkéntes tevékenykedik Magyarországon.</p>	<p>Kevés vállalat kezdett el vállalati önkéntes programokat.</p>
<p>Az önkéntes programokat és az önkéntesek bevonásával megvalósuló szolgáltatásokat, pályázati kiírások is támogatják.</p>	<p>Az önkéntesség nem része a széles értelemben vett közbeszédnek, legfeljebb akciók vannak.</p>
<p>Befogadó és együttműködő kormányzati attitűd.</p>	<p>Nincs elég információ az embereknél az önkéntességről, társadalmi jelentőségéről, az egyén számára jelentkező előnyeiről, és a bekapcsolódás lehetőségeiről.</p>
	<p>Az önkéntesség nem kiemelt támogatási terület, hanem a civil területen belül egy téma.</p>
	<p>Nincs rendszeres kutatás az önkéntesség fejlődéséről.</p>
	<p>Az önkéntesség elsősorban a magasan iskolázott, családos, jó anyagi helyzetben, széles kapcsolati hálóval rendelkező állampolgárok privilégiuma, bár egyes területeken sokan vannak olyanok is, ahol az önkéntesek elsősorban nem ezen körökből kerülnek ki.</p>

Az önkéntességgel kapcsolatos meglévő sztereotípiák sokak kapcsolódását gátolják meg (ingyenes munka, olyan, mint a kommunista szombat, laikusok felelősség nélkül avatkoznak bele a szakmai munkába, stb.).

Sok esetben a programok gyengén szervezettek, a szervezetek közül sokan nincsenek megfelelően felkészülve az önkéntesek fogadására. Aránylag kevés szervezetnél figyelhető meg a stratégiai gondolkodás az önkéntes programokra vonatkozóan.

Nincs kidolgozott állami stratégia az önkéntesség fejlesztésére.

Sok esetben az állami fenntartású intézmények vezetői nem nyitottak az önkéntesek fogadására, illetve a jogszabályi környezet nem támogatja az ilyen kezdeményezéseket.

Nincs országos lefedettségű Önkéntes Központ Hálózat, így sok városban, megyében nehéz információhoz jutni az önkéntes lehetőségek tekintetében. Az Önkéntes Központok semmilyen központi támogatásból nem részesülnek, így hosszú távú fennmaradásuk bizonytalan.

Nincs a hazai fejlesztéspolitikához igazodó nemzetközi önkéntes program, mely fiatalok vagy már képzett szakemberek számára, fejlődő országokban való hosszabb távú önkéntes lehetőséget kínálna.

Lehetőségek

Általános és növekvő érdeklődés figyelhető meg a lakosság részéről az önkéntesség iránt. A fiatalok közül különösen sokan érdeklődnek és kezdenek jellemzően csak egy-egy ügy mellett elköteleződni.

Egyre több kutatás érhető el az önkéntesség különböző témáiban.

Az önkéntesség kiemelt támogatási területté tétele, állami támogatások rendszerének kialakítása a szervezetek önkénteseket bevonó munkájának támogatására.

Veszélyek

Az önkéntesség társadalmi fontosságának üzenete nem megy át pl. az állami intézményekbe, csak az ingyenes munkát, a laikus-ságot, vagy az alkalmazottak konkurenciáját látják a lehetőségben. Az önkéntes státusza nem fog különbözni egy közmunkás státuszától (csupán támogatott munkalehetőség, és nem hozzáadott érték teremtésére szolgáló eszköz).

Az adatbázis létrejön, de nem lesz már pénz a folyamatos frissítésére, az adatok karbantartására.

Az önkéntesség köz- és felsőoktatási rendszerbe való integrálása.

Folyamatos információszolgáltatás az önkéntességről, adatbázis és önkéntes (köz)pontok működtetése, "önkéntes piac" működtetése az önkéntes és az önkéntest kereső egyén, vagy szervezet egymásra találásának érdekében, a közszolgálati médiumokban önkéntességről szóló rendszeres műsorok támogatása.

Egyre több hazai vállalat fordít figyelmet a vállalati felelősségvállalás fejlesztésére és ezen belül a vállalati önkéntes programok megvalósítására.

A munkanélküliség csökkentésének érdekében az önkéntesség integrálása az állami foglalkoztatási rendszerbe.

Alacsonyabb társadalmi státuszú állampolgárok bevonása az önkéntességbe a szociális ellátórendszeren keresztül meghirdetett lehetőségek segítségével (CSSK-k, állami szociális intézmények).

Az állami szociális, művelődési, oktatási intézményekben önkéntesek alkalmazásának ösztönzése.

Az önkéntességről való tudás szélesítése képzésekkel, kutatások finanszírozásával, egyetemi, középiskolai kurzusok beindításával.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv részeként fejleszthető az önkéntesség, ezáltal a 2007-2013-as finanszírozási időszakban lényeges változások generálhatók.

Az oktatási rendszer poroszossága nem alkalmas az önkéntesség modernségének, fiatalos értékeinek közvetítésére, a diákok számára már csak kötelező "társadalmi munkaként" jelenik majd meg, a szándékkal ellenkező hatást kiváltva.

A munkanélküliekkel foglalkozó állami szervezetek "akar dolgozni/nem akar dolgozni" tesztnek használják majd az önkéntes lehetőségeket a munkanélküliek korábbi "érdemes/érdemtelen" kategorizációja helyett.

Az iskolai rendszerben, vállalatoknál "átesnek a ló túloldalára" és kötelezővé válik az önkéntes programokban való részvétel.

Az ÖTLET program a finanszírozás fennakadásával megszűnik, és nem lesz országon belüli hosszú távú önkéntes lehetőség a pályakezdő fiatalok számára.

Amennyiben a kormány, a civil szervezetek, intézmények nem használják ki a most megfigyelhető pozitív hozzáállást az önkéntesek részéről, könnyen ellaposodhat a terület és aránylag gyorsan a fiatalokat és új önkénteseket bevonni már alig képes Nyugat-Európai struktúra kialakulása kezdődhet meg.

A megfelelő finanszírozási lehetőségek nem jelennek meg, így a kialakulóban levő infrastruktúra is elhalhat, valamint a fogadó szervezetek és intézmények se tudják majd hosszú távon működtetni önkéntes programjaikat.

Mindezekből következően az alábbi stratégiai célok megfogalmazása vált szükségessé:

- A lakosság 40 %-a végez valamilyen formában önkéntes tevékenységet. Fontos volna, ha az önkéntesek tábora szélesedhetne, és megfelelő információk állnának rendelkezésre a kapcsolódáshoz. A kapcsolódás segítésére közszolgálati TV műsort, adatbázisok létrejöttének támogatását javasoljuk. Az önkéntesség közbeszédbeli megjelenését kell elősegíteni, kutatások, beszélgetések, újságcikkek finanszírozásával.
- Civil szervezetekhez kapcsolódva közel fél millió ember tevékenykedik, ezt a számot is érdemes volna növelni, hiszen a szervezethez kapcsolódó önkéntesek sokkal több információhoz, lehetőséghez tudnának hozzájutni, mint informálisan dolgozó társaik. Az egyének ösztönzése szükséges ahhoz, hogy többen kapcsolódjanak civil szervezetekhez, egyházakhoz, állami intézményekhez.

- Az egyéneket iskolai, munkahelyi ösztönzőkkel, pályázatok kiírásával, információkkal lehet ösztönözni. Fontos az önkéntességgel kapcsolatos meglévő negatív sztereotípiák kezelése, átfarmálása is.
- Az önkéntességet ma már törvény is szabályozza, fontos tehát, hogy az állami intézményrendszerbe is bekerüljön, ne csak civil szervezetek képviseljék. Hangsúlyozzuk, hogy az oktatási, foglalkoztatási, szociális, művelődési, kulturális és egészségügyi rendszerekbe való integráció lenne elsődleges, mivel ezekben a rendszerekben amúgy is nagy a szükséglet a kreatív, lelkes munkaerő iránt. Fontos ugyanakkor, hogy e rendszerekbe való integráció alapos előkészítés mellett, a szereplők képzésével valósuljon meg. Mellékhatásként számos terület változhatna az önkéntességet ösztönző irányba: a vállalkozások a munkaerő felvételénél kritériumként tekintenek majd az önkéntességre, az önkéntesség más társadalmi csoportokat is érinthetne, nem csak a középrétegeket.
- Az önkéntes tevékenységeket mára már pályázati kiírások is támogatják. Ezek rendszerét célzottabbá kellene tenni, mert egyelőre önálló programok (ÖTLET program) alig vannak, és a más programokon belüli források nem elegendők erre a célra. A hosszú távú tervezés részeként kutatási folyamatokat, nagy önkéntes programokat kellene finanszírozni. Nehezen jelennek meg az innovációk olyan területen, ahol nincsen önálló programkiírás, csak előre kitalált kemény pályázati keretek.

A stratégiai célokat a megfelelő eszközökkel kiegészítve az alábbiak szerint megszereztük:

ÁTFOGÓ STRATÉGIAI CÉLOK ÉS ESZKÖZÖK

1. Stratégiai cél: az egyének ösztönzése önkéntes tevékenységek végzésére

Az egyik legfontosabb cél, hogy minél többeket kapcsoljunk be újonnan az önkéntességbe. Azok, akik az óvodában, iskolában töltött évek alatt megértik, hogy miért fontos a közösség, a társadalom javára végzett munka, és miért építi ez magát a tevékenykedőt is, kisebb valószínűséggel fordulnak a társadalmi intézményekkel szembe, vagy kérdőjelezi meg a demokratikus intézményrendszert, a társadalom másokkal intoleráns, kirekesztő tagjává válva. Ennek a célnak a megvalósítása érdekében az iskolai rendszerekben jutalmazni kell az önkéntességet felvételi többletpontokkal, vagy más ösztönzőkkel. Az állampolgári ismeretek oktatásába integrálni kell azt a tudást, amely az önkéntességgel kapcsolatban Magyarországon és másutt felhalmozódott az évszázadok során. Lehetőséget kell biztosítani minden diák számára, hogy önkéntesként próbálhassa ki kitartását, empátiáját, kommunikációs képességeit, továbbfejleszthesse készségeit, toleranciáját, és megérthesse, hogy hogyan fejleszti a másokért végzett tevékenység a tevékenység végzőjét magát.

**Egyének
ösztönzése**

Hasonló a cél a munkahelyekkel kapcsolatban is: ösztönözni kell azon munkavállalók felvételét, akik végeznek ilyen tevékenységeket, a vállalaton belül is biztosítani kell az önkéntes tevékenységekbe kapcsolódás lehetőségét, támogatni kell azokat a humán erőforrás-fejlesztő programokat, melyek önkéntes alapon vállalt közösségi célok megvalósítását tűzik ki, a csapatépítésre használt túlélőtúrák helyett.

2. Stratégiai cél: az önkéntesség ösztönzése az információk áramlásának elősegítésével

Ennek a lépcsőnek az a legfontosabb célja, hogy azok az önkéntesek, akik már végeznek önkéntes tevékenységet, olyan információkhoz jussanak, melyeken keresztül meg tudják találni

Információk az önkéntességről

a számukra legmegfelelőbb területet (adatbázisok, kutatások). Cél az is, hogy új önkéntesek kerüljenek a rendszerbe, azaz olyan információ legyen a közbeszédben az önkéntességről, mely alapján az állampolgárok motiváltak lesznek csatlakozni ezekhez a tevékenységekhez. Fontos az is, hogy ne érezzék úgy, hogy ők nem tudnának kapcsolódni szervezetekhez, új emberekhez, tehát képesség tevésük, bátorságuk kifejtése a cél (TV műsorok, szórólapok, akciók, rádióműsorok, újságcikkek, vetélkedők).

3. Stratégiai cél: infrastruktúrafejlesztés

A hazai önkéntes programok sok esetben nem megfelelően szervezettek, sok olyan civil szervezet található az országban, mely nem rendelkezik megfelelő (erő)forrással, információval és tudással a jó színvonalon kivitelezett önkéntes programokhoz. Munkájuk fejlesztése, információval való ellátásuk alapvetően fontos feladat a hazai önkéntes szektor egésze szempontjából. Az önkéntesség nem fog kellőképpen megerősödni a kellő szervezeti fogadókapacitás kialakulása nélkül. A kívánt változás fő mozgatórugói lehetnek a **megerősödő önkéntes központok**, valamint az önkéntes szektor fejlesztésével és képzésével foglalkozó szervezetek, intézmények. Meg kell erősíteni a fejlesztéssel foglalkozó szervezetek kapacitásait és ezzel párhuzamosan forrásokat kell biztosítani a konkrét önkéntes programokra.

Szektorfejlesztés az önkéntes központok segítségével

4. Stratégiai cél: az önkéntesek formális programokhoz, fogadó szervezetekhez, intézményekhez kapcsolása

A szervezetekhez való kapcsolás azért fontos, mert az önkéntesek kapcsolati hálója, kapcsolatuk a munka világával, az önkéntességgel kapcsolatos információkhoz való könnyebb hozzájutás így lényegesen hatékonyabb. Külföldi kutatások igazolják, hogy a szervezetekben tevékenykedő önkéntesek könnyebben találnak munkát, erősebb szálakkal kötődnek a munka világához. Egy **kanadai kutatás** eredményei szerint⁶ - melyet 2000-ben készítettek - a fiatalok (15-24) önkéntes tevékenységének egyik legfontosabb motivációja, hogy a munkaerő-piaci lehetőségeiket javítsák (55%), illetve hogy fejlesszék saját képességeiket, készségeiket (71%). Egy **másik kanadai kutatás** szerint⁷, azok akik önkéntes munkát végeznek, 7 %-kal többet keresnek, mint azok, akik sosem végeztek ilyen tevékenységet.

Önkéntesek szervezeteihez kapcsolása

5. Stratégiai cél: önkéntesség és állami intézmények összekapcsolódásának erősítése

Az önkéntesség állami intézményekbe való integrációja kiemelt fontosságú cél. Nem csak azért, mert ezekben az intézményekben számos problémára lehetne gyógyírt találni az önkéntesség által (pl. nővérhiány a kórházakban, nem a szakmai, hanem az egyéb kiegészítő, lélekápoló tevékenységek átengedésével⁸), hanem azért is, mert ezekben az intézményekben olyan attitűdváltást lehetne előidézni, amely a kormányzati munka más területein már korábban is célként fogalmazódott meg (pl. horizontális politikák integrációjának

Önkéntesség és az állami szektor intézményei

⁶ Caring Involved. Highlights from the 2000 National Survey of Giving, Volunteering and Participating. Canadian Centre of Philanthropy. 2001.

⁷ K.M. Day-R.A. Devlin: The payoff to work without pay: Volunteer work as an investment in human capital. Canadian Journal of Economics. Vol. 31., No. 5. 1998. pp. 1179-1191

⁸ Számos kórházban ma is folyó munkáról van szó, lásd pl. Magyar Hospice Alapítvány ill. Kórházi Önkéntes Segítő Szolgálat Alapítvány tevékenységét.

hogy a programnak a legfontosabb célja az volna, hogy az állami intézményekben (szociális, oktatási, művelődési, kulturális) fogadják az önkénteseket, és legyen a szervezetben belül az önkénteseknek koordinátora, s a szervezetek integrálják az önkéntes menedzsmentet, mint munkamódszert. Mindezt természetesen csak alapos előkészítés után, pályázatok kiírásával lehet elérni, plusz forrásokat, és plusz munkaerőt rendelve ezeknek a feladatoknak az ellátásához.

6. Stratégiai cél: a fiatalok és az idősebb generáció bekapcsolása

A kutatások alapján tudható, hogy Magyarországon a fiatal és az idős generáció az aktív keresőkhöz viszonyítva, kevésbé kapcsolódik be az önkéntes programokba. Ez a korosztályi sajátosságok miatt érthető, de kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy könnyen be tudjanak kapcsolódni a különböző programokba. A fiatalok esetében a fent említett okok folytán, olyan iskolarendszereken belüli és melletti programokat kell biztosítani, melyekbe bekapcsolódva az önkéntességet, mint elfogadott társadalmi normát sajátíthatják el. Az önkéntesség során szerzett tapasztalatok az élet során elkísérhetik a fiatalokat, abból számos alkalommal meríthetnek személyes sorsuk és karrierjük alakulása során. Az idős generáció helyzete sok esetben kritikus, sokan közülük magányosan és a társadalomtól elszigetelten élnek. Az életük során megszerzett tapasztalatok nem hasznosítása szintén nagy társadalmi pazarlás. Külön az idős generációra méretezett programokkal az ő fokozott bekapcsolásuk hatékonyabb lenne. Ennek elérése érdekében a szemléletformáláson túl külön, a generációs sajátosságokat figyelembe vevő, programokra van szükség.

A legfiatalabbak és a legidősebbek

7. Stratégiai cél: hosszú távú pályázati kiírások

Más területek (pl. foglalkoztatáspolitikai) tapasztalatai szerint a hosszútávon előre láthatóan tervezhető pályázati kiírások nagy segítséget jelentenek azoknak, akik energiáikat, lelkesedésüket ilyen programok megvalósításába fektetik. További pályázati kiírások előtt, az eddigi önkéntes programok kutatására, értékelésére, monitorozására van szükség. Az értékelések és az eddigi jó gyakorlatok összegyűjtése után, a hazai tapasztalatok és a külföldi példák áttekintésével alakítható ki egy hosszú távú programfinanszírozó stratégia, amely pontosan megjelöli a rövid- és hosszú távú számszerűsíthető kimeneteket, mutatókat is. Mivel fiatal támogatási terület ez Magyarországon, ezért érdemes szervezetek, önkéntesek, állampolgárok véleményét is kikérni a kialakított stratégiával kapcsolatosan (pl. fókuszcsoportos megbeszélések alkalmával).

Pályázati kiírások

Az elkövetkezendő tíz évben az önkéntesség terén elérni tervezett célok:

A tíz éves stratégia (lásd II. melléklet) egyes intézkedései az itt megfogalmazott célkitűzések elérését szolgálják. A kimenetekkel összhangban, ha az egyes területeken sikerül a terveket teljesíteni, akkor tíz év múlva a következő eredmények elérését tartjuk reálisnak: Önkéntesek nagyobb számban lesznek jelen a különböző szektorokban és ágazatokban.

- Az önkéntes munka egyértelműen elválik a "laikus", a "segítő" sztereotípiáktól, és elfoglalhatja méltó helyét a közösségekben.
- Az önkéntes menedzsment munkamódszer alkalmazásával az állami intézmények munkafolyamatai is átalakulnak, a projektszemlélet, a rendszerszemlélet integrálódik ott, ahol ez eddig még nem sikerült.
- Az önkéntesek támogatásával egy sor jelenleg finanszírozhatatlan tevékenységnek kerül

Elérni a tervezett célokat tíz év távlatában

gazdája, pl. önkormányzatok pályázási tevékenysége, vagy kórházak lélekápolási, kiegészítő munkái, iskolák szabadidős programjainak szervezése, stb.

- Az önkéntesek az általuk preferált tevékenységeket könnyebben, rövidebb idő alatt találják meg.
- Több önkéntes tevékenykedik majd, mint eddig, hiszen bevonódnak olyanok is, akik eddig információ hiányában, vagy önbizalom hiányában nem tudtak bekapcsolódni.
- Színesebb civil élet, még több és magasabb szakmai színvonalon megvalósuló civil program.
- A civil (nonprofit) szektor még jelentősebb hozzájárulása a nemzeti össztermékhez.
- A társadalom önmagáról alkotott borúlátó képe változik meg, ha publicitást nyer, hogy hányan önkéntesek, és milyen tevékenységeket valósítanak meg önerőből. Elégedettebb, kiegyensúlyozottabb és a közügyek iránt elkötelezettebb lesznek az állampolgárok.
- Több önkéntes kapcsolódik szervezetekhez, így informálásuk, kutatásuk is hatékonyabban valósul meg.
- Többen tudják, hogy az önkéntes nem csak altruista, hanem értéket teremt önmaga körül, önmagának is.
- Elkészül az önkéntesség magyarországi jó gyakorlatának újabb gyűjteménye.
- Az önkéntesség már az iskolában (óvodában) egyértelműen pozitív megerősítést kap, beépül a karriertervezés folyamatába, az egyéni élet nélkülözhetetlen elemévé téve a mások szempontjainak figyelembevételét.
- Az egyének a kezdetektől fogva majdani munkájukra készülnek: az önkéntesség által olyan szocializációs folyamatban vesznek részt, amely kiegészíti az iskolai elméletközpontú oktatást, és korai gyakorlati, beletanulási lehetőséget kínál a különböző önkéntes tevékenységeken keresztül.
- Létrejön egy átgondolt, kutatásokkal, megfigyelésekkel, a közösségek véleményével alátámasztott hosszú távú programtámogatási rendszer.
- A pedagógus továbbképzés részét képezze a közösségi tanulás, önkéntesség blokk.
- Az állami oldal ismerje el az önkéntes koordinátorok létjogosultságát, ennek megfelelően a különböző területek finanszírozásába épüljön be az egész, fél vagy rész munkaidős önkéntes koordinátor bére.
- Jöjjön létre egy külön alap az önkormányzatok számára, az önkéntesség infrastruktúrájának fejlesztésére.
- Jöjjön létre egy önálló intézmény, vagy alap, mely az ÖTLET programot (pályakezdő munkakereső fiatalok által igénybe vehető hosszú távú önkéntes program) külön kezeli (a finanszírozása pedig állami normatívai alapján történjen törvényben garantálva).
- Működjön egy országos önkéntes lehetőségeket magában foglaló adatbázis.
- Lehesse önkéntes programok megvalósítására és működtetésre folyamatosan pályázni, a civil szervezeteknek kiírt pályázatokban az önkéntesek által ellátott munka értéke önerőként legyen elszámolható.
- A szociális ellátás integráns részét képezzék az önkéntes programok, jelenjen meg törvényi és rendeleti szinten is az önkéntes programok integrációja a szociális ellátó rendszerben.

2011-ben Magyarország az ENSZ megfelelő szerveivel együttműködésben, rendezzen az Önkéntesek Nemzetközi Évének 10 éves hatásait vizsgáló és értékelő nemzetközi konferenciát.

2007 során elérni tervezett célok:

- Az önkéntesség fejlesztése kiemelt pontként szerepeljen az elfogadásra kerülő **Kormányzati Civil Stratégiájában**.
- A civil stratégiához kapcsolódóan **kerüljön elfogadásra** a kormányzat **önkéntesség fejlesztésére vonatkozó rész stratégiája**.
- A **Társadalmi Megújulás Operatív Program** 2007 elejétől több pályázati kiírás keretében is biztosítson forrást önkéntes programok elindításához és fejlesztéséhez. Az operatív programokban horizontális szempontként jelenjen meg a társadalmi részvétel és az önkéntesség.
- Jöjjön létre az **önkéntes központok működését segítő állami pénzalap**. A meglévő tíz önkéntes központ változatlan minőségben tudjon tovább tevékenykedni.
- Induljon el az **ÖTLET program önálló és állandó programmá válásnak** az előkészülete civil és kormányzati szinten is.
- Induljon el a közérdekű **önkéntes tevékenységről szóló törvény felülvizsgálata**.
- Kerüljön sor **államfői szinten az önkéntesek munkájának elismerésére**, lehetőség szerint december 5-én az önkéntesek nemzetközi napján.
- **Országos népszerűsítő kampány** valósuljon meg a június első hetében megrendezésre kerülő Önkéntesek Hete keretében.
- Legyenek **elérhetőek önkéntes menedzsment képzések** az ország különböző településeiben, a kormányzat biztosítson forrást ilyen képzések megrendezéséhez.
- Induljon el az **önkéntesség köz- és felsőoktatásban** való átfogó megjelenésének lehetőségét vizsgáló szakmai vizsgálat, és szülessenek ajánlások a lehetséges konkrét programokra vonatkozóan.
- Jöjjenek létre **vállalati önkéntes programok** szervezésére irányuló szemináriumok és képzések, mely nyomán számottevően nőjön a sikeres vállalati önkéntes programok száma.
- Induljon el a **nemzetközi önkéntes küldő program** előkészítése nemzetközi fejlesztésben gyakorlattal rendelkező szervezetek és a Külügyminisztérium Nemzetközi Fejlesztések Főosztályának bevonásával.

III. A STRATÉGIAI CÉLOK MEGVALÓSULÁSÁNAK MÉRÉSE

Fontos, hogy a tervezés során a kimenetek mellé mérhető és számszerűsíthető indikátorokat társítsunk. (A fenti pontban nevesített célok szolgálhatnak az indikátorok alapjaként.) Ezek hiányában nehéz lenne meghatározni a stratégia megvalósítás folyamatának eredményességét. A pontos és folyamatos értékelés kiemelkedően fontos annak érdekében, hogy a tíz évet átfogó folyamat során, a valós társadalmi helyzetnek megfelelően lehessen módosítani a stratégia prioritási területein és intézkedésein. Fokozott figyelmet kell fordítani a célcsoportok részéről jövő visszajelzésekre, így mind a civil, mind a kormányzati oldalnak folyamatos információcserére és vélemények megismerésére alkalmazható munkafolyamatokat kell kidolgoznia.

Indikátorok

Az önkéntes szektor Magyarországon rendkívül gyorsan alakul, e miatt kiemelt jelentősége van a rendszeres és folyamatos kiigazításnak, a stratégiának az adott társadalmi környezet igényeihez való alakításának. A célcsoportok igényeinek megfelelően kell kialakítani a finanszírozási forrásokat, illetve törekedni kell arra, hogy a célok megvalósulását leginkább szolgáló, az indikátoroknak is megfelelő, prioritás listát tiszteletben tartó ütemezés mentén kerüljenek megvalósításra a stratégiában foglaltak.

A stratégiai célok várható kimenetei

A fent említett célok megvalósításának köszönhetően lényegesen közelebb kerülhetnénk a stratégiai összefoglaló elején megfogalmazott célok teljesítéséhez. Azok elérése csak közös összefogással valósulhat meg, melyben a kormányzat mellett természetesen a közsférának, a civil és üzleti szektornak, a médiának, de nem utolsó sorban a Magyarországon élő magánszemélyeknek is sokat kell tenniük. Olyan átalakuláson megy keresztül az ország, melynek hatásai nagyon pozitívak lehetnek, viszont közös felelősségünk, hogy ezt a lehetőséget, az emberek tenni akarásában rejlő erőt kihasználjuk. Amennyiben erre nem leszünk képesek, elveszítetjük sokszázezer ember lelkesedését, sokmillió hasznos munkaóráját és sokmilliárd forintnyi előállított értéket. A II. mellékletben összefoglalt ágazatokra bontott feladatok elindítása és elvégzése biztosítékul szolgálhat a kimeneti célok megvalósulásához.

Kimenetek

A stratégia megvalósítása nyomán megvalósuló eredmények 2017-ig:

- A felnőtt lakosság 40%-a helyett, 60%-a vegyen részt önkéntes tevékenységben.
- A szervezetekben rendszeresen tevékenykedők aránya a felnőtt lakosság körében érje el a 25%-ot.
- Minden megyében és Budapesten működjön önálló szervezeti státusszal rendelkező önkéntes központ.
- Az állami fenntartású (szociális, egészségügyi, kulturális, stb.) intézmények 25%-ban létezen önkéntes program.
- Az általános- és középiskolák 50%-ban legyen lehetőség iskolarendszerben, vagy mellette működő önkéntes programban való részvételre.
- A felsőoktatási intézmények 50%-ban kreditpontként legyen elszámolható a szervezett keretek között végzett önkéntes tevékenység.
- A fiatalok 5%-a vegyen részt 30 éves koráig hosszú távú önkéntes programban az országhatárainkon belül, vagy kívül.
- Éves szinten legalább 150 embert külföldre juttató nemzetközi önkéntes program működjön.
- A vállalatok 30%-a működtessen vállalati önkéntes programot a cég adományozási stratégiájához illeszkedve.
- Évente minimum egyszer az önkéntesek nemzetközi napján, államfői szinten ismerjék el az önkéntesek által végzett tevékenységek értékét különféle kategóriákban.
- 3 évente reprezentatív kutatás számoljon be az önkéntesség hazai fejlődéséről.
- Az önkéntesség társadalmi hasznát a GDP számításánál, mind a KSH, mind a Pénzügyminisztérium vegye figyelembe. Érvényesüljön a mit hoz elv, a mibe kerül mellett. A népszámlálási kérdőívnek legyen része az önkéntességgel kapcsolatos kérdéskör.
- Legyen külön felelőse (kormány megbízottja) az önkéntesség ügyének.
- Minden érintett tárca alkossa meg önálló önkéntesség fejlesztésére vonatkozó stratégiáját, az általa irányított ágazatra vonatkozóan.
- A települések 10%-án legyen valamilyen önkéntes információs pont, vagy központ.

IV. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSÁNAK TECHNIKAI RÉSZLETEI

1. Finanszírozási mechanizmusok az eredmények fenntartása érdekében

Az önkéntesség megfelelő terjedéséhez elengedhetetlenül fontos alapfeltétel a megfelelő finanszírozási lehetőségek kialakítása. Nemzetközileg igazolt tény⁹, hogy a kormányzat komoly szerepvállalása többszörösen megerősödő önkéntes szektort eredményezhet. A következő intézkedések kialakítása indokolt:

A pályázati kiírásokban elfogadott legyen az **önkéntesség, mint önerő**. Meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy a civil szervezetek pályázataikban, mint önerőt el tudják számolni az önkéntesek által elvégzett munka értékét.

**Önerő
elfogadása**

Az NCA kiemelt területe legyen az önkéntes programok támogatása. Az NCA, mint a civil kezdeményezések egyik legfontosabb támogatója, kiemelt területként kell, hogy támogassa az önkéntes programok kialakítását és az azok működtetéséhez szükséges források előteremtését. Fontos lenne, hogy kifejezetten önkéntesekkel megvalósítandó szolgáltatások kialakítására, vagy önkéntesek aktívizálására irányuló programok külön kiírás alapján kaphassanak támogatást.

NCA kiírások

Önkéntes Központok támogatása. Szükség van arra, hogy az önkéntesek és az őket fogadó szervezetek támogató szervezetei, melyek az önkéntesség helyi sajátosságait jól ismerik, rendszeres támogatásban részesüljenek Európai Unió, kormányzati és önkormányzati forrásokból.

**Önkéntes
központok
támogatása**

Új kísérleti programok beindítása. Az újító, kísérleti jellegű országos önkéntes programok támogatása immár itthon is beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Fontos lenne megteremteni annak a pénzügyi alapját, hogy az ÖTLET programhoz hasonló kísérleti programok indulhassanak, melyek később állandósulhatnak. Ilyen lehet a közoktatás mentén elinduló diákok önkéntességét támogató országos önkéntes program, vagy az idősek bevonását elősegítő szenior önkéntes szolgálat.

**Kísérleti
programok**

Az ÖTLET program önállósítása. Az immár valósággá vált pályakezdő munkakereső fiatalok bevonásával elindult hosszú távú önkéntes szolgálat programot tovább kell erősíteni és meg kell teremteni annak a finanszírozási és szabályozási feltételeit, hogy mint önálló intézmény, vagy program működhessen tovább a jövőben.

**ÖTLET prog-
ram önállóvá
válása**

Nemzetközi önkéntes programok. Biztosítani kell a feltételeit nemzetközi fejlesztési és segélyezési forrásokból egy önálló önkéntes küldő program elindulásának.

**Nemzetközi
önkéntes
program**

⁹ Lester M. Salamon, Helmut K. Anheier, Regina List, Stefan Toepler, S. Wojciech Sokolowski: *Global Civil Society (The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, 1999).*

2. A stratégia véglegesítésének módszertana (társadalmi egyeztetés)

A dokumentum egyes részeinek alátámasztására lehetőség szerint **különböző érintett célcsoportokat bevonó társadalmi egyeztetést kell lebonyolítani**. Ez magába foglalna többféle módszertani elemet, mint például fórumok szervezése, írásos konzultáció (az interneten közzétett anyagok segítségével), fókuszcsoportos megbeszélés egyes speciális célcsoportok képviselőivel. Meglátásunk szerint a társadalmi egyeztetésre minimálisan fél évet érdemes szánni, s ennek befejeztével tudná a kormány a stratégiát elfogadni.

3. Rendszeres értékelés

Mindezen eredmények ellenőrizhetősége miatt, megfelelő indikátorokat és értékelő mechanizmusokat kell kialakítani a stratégia mentén. Fontos, hogy rendszeresen értékelésre kerüljön minden egyes intézkedés és stratégiai célkitűzés. Ennek formája **független szakértői csapat által lefolytatott, minimum 3 évente megvalósuló szakmai kutatás** lehetne. Azok eredményeit figyelembe véve lehetne a stratégia módosításait megtenni. Fontos lenne, hogy egy független szakmai grémium ajánlásai alapján történjen a stratégia aktualizálása, együttműködésben a civil ügyekért felelős minisztériumi főosztállyal és az Önkéntes Központ Alapítvánnyal.

4. Nemzetközi ajánlások és példák

Mielőtt ehhez a munkához fogtunk, természetesen körülnéztünk a világban, hol milyen stratégiai tervek láttak napvilágot az önkéntességgel kapcsolatos kormányzati tevékenység koordinálására. Anélkül, hogy a terveket részletesen elemeznénk, a rendelkezésünkre álló információk alapján elmondható, hogy Skóciában, Angliában, Írországbán, Kanadában, Spanyolországban, Hollandiában biztosan létezik ilyen, vagy ehhez hasonló dokumentum és más országokban hozzánk hasonlóan most készítik elő ezen dokumentumokat (pl. Észtország és Lengyelország). Mindegyik általunk ismert dokumentumnak megvannak az ország, illetve kulturális sajátosságai, és természetesen mindegyik kutatásokra épít, szükségleteket, kínálatot elemez. A dokumentumok nagyon hasznos kiindulópontul szolgáltak saját tervünk elkészítéséhez. Írásunk célja nem ezeknek az anyagoknak a minősítése, viszont a skóciai tervezési dokumentumot pozitív példaként szeretnénk ajánlani a hazai tervezési folyamatában résztvevők figyelmébe. Az egyes országok példái mellett igyekeztünk figyelembe venni azon nemzetközi ajánlásokat, melyek az elmúlt években kerültek megfogalmazásra a nemzetközi közösség által. Három dokumentumot említenénk, mely segítette munkánkat, s melyeket útmutatóként használtunk:

- A 2001-es Önkéntesek Nemzetközi Évében, január 14.-18. között Amszterdamban megrendezett nyitókonferencián a résztvevők által elfogadott **Global Agenda for Action** c. kiadvány.
- A 2004 novemberében Maastrichtban megrendezett Eurofestation konferencia záródokumentumaként elfogadott **Roadmap 2010** c. kiadvány.
(letölthető angol nyelven: www.cev.be/Documents/Roadmap2010def.pdf)
- A brüsszeli székhelyű Európai Önkéntes Központ (CEV) által 2006 márciusában készített Kiáltvány az európai önkéntes tevékenységről.
(letölthető magyar nyelven: www.cev.be/Documents/CEVManifesto_HU.pdf)

A társadalmi egyeztetés folyamat menetére vonatkozóan leginkább a skóciai példából merítetünk. A skót szakemberekkel személyesen is tudtunk egyeztetni, a közös stratégia elfogadásának folyamatáról.

A skót önkéntes stratégia megalkotásának folyamatáról az alábbi link alatt lehet tájékozódni angol nyelven: www.vds.org.uk/news/NewsItemDetail.aspx?NewsItem=985

Az önkéntesség fejlesztésére vonatkozó Skót kormányzati stratégia angol nyelven, az alábbi címen tölthető le: www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/25954/0025523.pdf

5. Európai és nemzetközi szerepvállalás

Magyarország immár, mint az Európai Unió teljes jogú tagja az önkéntesség ügyét brüsszeli fórumokon is kell, hogy képviselje. Fontos a magyar Uniós képviselők tájékoztatása a hazai stratégia meglétéről, valamint ténykedésük összehangolása az EU önkéntességre vonatkozó különböző állásfoglalásaival és határozataival. Nem elhanyagolható a hazai döntéshozók tájékoztatása, az Uniós szinten is egyre inkább formalizálódó elképzelésekről egy átfogó önkéntességre vonatkozó európai stratégia kapcsán. A brüsszeli parlamenti képviselőinken kívül, a hazai döntéshozóknak és felsővezetőknek is szerepet kell vállalniuk abban, hogy európai szinten erősödhessen az önkéntesség eszméje.

Végül, de nem utolsó sorban szeretnénk egy ajánlást megfogalmazni, mely Magyarország megnövekedett nemzetközi szerepvállalását kellőképpen alátámaszthatná. Szeretnénk, ha az ENSZ által deklarált 2001-es **Önkéntesek Nemzetközi Évének tíz éves évfordulóján, 2011-ben Magyarországon egy nagyszabású önkéntességgel kapcsolatos világkonferencia kerülne megrendezésre.** Ennek alapja az ENSZ 2005. december 16-i közgyűlésen elfogadott ajánlása, melyet Magyarország 83 tagországgal együtt fogadott el. Ezt a nagyszabású rendezvényt a Magyar Köztársaság Kormánya az ENSZ és az Európai Unió megfelelő szerveivel, magyarországi és nemzetközi civil szervezetekkel együttműködésben kell, hogy megrendezze. Ebben az évben Magyarország lesz az Európai Unió soros elnöke, ami különösen jó keretet adhat egy ilyen nagyszabású rendezvényhez. A kormányzat e rendezvény támogatásán keresztül is nyomatékos adhatna elkötelezettségének az önkéntesség ügye iránt.

* * *

A dokumentumot az Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Társadalmi Párbeszéd és Civil Kapcsolatok Főosztálya felkérésére készítette az Önkéntes Központ Alapítvány.

2006. szeptember 1.

Mellékletek:

I. Ágazati intézkedési területek

II. Konkrét ÖKA programok, módszerek, eszközök melyek illeszkednek a stratégiához

Melléklet I. Ágazati intézkedési területek

Az alábbi táblázatban ágazatok szerint megbontva, felsorolásra kerülnek azon intézkedések, melyek megvalósítását a kormányzat számára javasoljuk az elkövetkezendő tíz évre.

Fehér színű középső oszloppal jelöljük a rövid távú (1-3 éven belül megvalósítandó), világos szürkével a középtávon (4-6 év) és sötét szürkével a hosszú távon (7-10 év) megvalósítandó feladatokat.

Intézkedés / feladat	Módszer / eszköz
I. Civil társadalomra vonatkozó horizontális és általános intézkedések	
Kapcsolódás a kormányzati civil irányelvekhez	<p>Fontos, hogy az irányelvekben hivatkozás jelenjen meg ezen önkéntes stratégiára, hogy az alapján jelen dokumentum elfogadottsága és beágyazottsága mind erősebb legyen. Ez a dokumentum az önkéntesség fejlesztésére vonatkozó részstratégiaként szolgálhat.</p>
Források önkéntes programok szervezéséhez	<p>Az NCA-n belül, illetve mellette, olyan külön alapot kell létrehozni, mely csak és kizárólag a szervezetek, intézmények önkéntes fogadási kapacitásának fejlesztését szolgálja.</p>
<p>a) Biztosítani kell a forrásokat a szervezetek számára a saját önkéntes programok megszervezéséhez. Erre az NCA teremthet jó lehetőséget. Természetesen ez nem lehet csak kizárólagos állami feladat, de a kormányzatnak és önkormányzatoknak újabb forrásokat kell elérhetővé tenniük annak érdekében, hogy még több szervezet tudjon hatékonyan önkénteseket fogadni.</p>	<p>Díjkiosztó gála szervezése, a Köztársasági elnök bevonásával. A Köztársasági elnök a civil szervezetek által megfogalmazott kategóriákban adna át díjat, minden évben december 5-én, a nemzetközi önkéntes napon.</p>
Elismerés biztosítása	<p>Új központok létrehozását szolgáló önkéntes központ-fejlesztő alapot kell elindítani. Erre azért van szükség, mert érzékelhető, hogy a meglévő hálózatok nem tudják felvállalni az önkéntesség helyi szintű fejlesztésének feladatát. Cél, hogy hosszú távon a települések 10%-ban önkéntes központ, vagy önkéntes információt elérhetővé tevő önkéntes pont álljon rendelkezésre.</p>
Önkéntes központok fejlesztése	
<p>c) Biztosítani kell az önkéntességgel kapcsolatos információhoz való hozzáférést, és a fejlesztési lehetőségeket a civil szervezetek számára, ezért szükséges az országos önkéntes központ hálózat megerősítése. Az önkéntes központok sok fontos fejlesztő szolgáltatás révén (közvetítés, népszerűsítés, képzés, információszolgáltatás) hatékony szereplői az önkéntesség országos szintű megerősödésének.</p>	

Intézkedés / feladat**Törvény felülvizsgálata**

d) A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény felülvizsgálata szükséges lesz két, három év eltelte után, miután kellő tapasztalat áll majd rendelkezésre annak alkalmazását illetően. Meg kell vizsgálni továbbá, hogy az egyes tárcákhoz kötődően kell-e rendeleteket módosítani, vagy megalkotni annak érdekében, hogy az önkéntes tevékenység még elfogadottabb és támogatott legyen a különböző ágazatokon belül.

Képzések biztosítása

e) Képzések támogatása. Önkéntes menedzsment képzések támogatásában és elérhetővé tételében tudna sokat tenni a kormányzat, mert így azon szervezetek is igénybe tudnák azt venni, melyek a szervezetséget tekintve még nem állnak megfelelő szinten (tehát a képzésre kiemelten szükségük van), viszont anyagi források hiányában nem tudják megoldani a részvételt.

Népszerűsítés

f) Biztosítani kell egy nagyméretű országos önkéntességet népszerűsítő kampány elindításához szükséges forrásokat. Ez együttműködésben az üzleti szektorral valósulhat meg, hogy a lehető leginkább költséghatékony módon kerüljön megvalósításra. A kampány az Önkéntesek Hetéhez illeszkedve biztosítana további ismertséget az önkéntes tevékenység számára.

Kutatások szervezése

g) Meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy az önkéntesség fejlődésének megismerésére háromévente reprezentatív kutatás kerüljön megrendezésre.

Módszer / eszköz

Össze kell gyűjteni az önkéntes törvény alkalmazása kapcsán összegyűlt módosító javaslatokat és indítványokat, valamint el kell készíteni a különböző ágazatokhoz tartozó rendelet, vagy szabályozási módosító javaslatokat. (pl. a külföldi önkéntesek beutazására és tartózkodására vonatkozó idegengazdasági szabályok; a hosszú távú önkéntes program rendeletben való megerősítése, illetve normatív finanszírozásának megteremtése (ÖTLET program fiatalok számára, külföldi önkéntes szolgálat program)).

Az önkéntes menedzsment különböző területeit bemutató és más önkéntességet népszerűsítő kiadványok megjelentetésnek és menedzsment képzések támogatása.

Reklámcégek felajánlásain keresztül a kreatív anyagok elkészítését biztosítani lehet. Az együttműködésen keresztül kedvező költségvetésű kampány megrendezését lehet biztosítani.

Az ÖKA és a Nonprofit Kutatócsoport együttműködésében megvalósult *Lakossági adományok és önkéntes tevékenységek* c. kutatás rendszeres megismétlésére van szükség. Ezáltal folyamatában lehet megfigyelni az önkéntesség hazai trendjeinek alakulását. Ezen eredmények komolyan hozzájárulhatnak a folyamatos fejlesztőmunka eredményeinek visszaigazolásához, s képet adhatnak, hogy mely területek erősítésére van elsősorban szükség.

Intézkedés / feladat

Új Magyarország Fejlesztési Terv, Operatív Programok, Akciótervek és Pályázati kiírások

h) Az Új Magyarország Fejlesztési Terv részévé kell tenni az önkéntesség integrációjára és népszerűsítésére vonatkozó lépéseket, annak érdekében, hogy az Európai Uniótól kapott források lehetőség szerint minél jobban segítsék az önkéntesség terjedését és erősödését.

Konferenciák

i) Országos szakmai konferencia szervezése évente, az önkéntesség területén aktív szereplők számára.

Módszer / eszköz

A tervező csoportok számára tájékoztatást kell biztosítani annak érdekében, hogy pontosan lássák, mekkora súlya lehet az ő területükön az önkéntesség fejlesztésének és megfelelő integrációjának.

A konferencia kormányzati támogatás mellett, rendszeresen nemzetközi előadók, szakértők bevonásával valósulhat meg.

II. Oktatásügyi és ifjúság-politikai intézkedések¹¹

Önkéntesség a közoktatásban

a) Meg kell teremteni a feltételeit annak, hogy az iskolarendszeren belül és mellett a diákok könnyen részt vehessenek önkéntes alapon szerveződő, közösségi programokban.

Olyan módszertani ajánlásokat kell elkészíteni és biztosítani az oktatási intézmények részére, melyek segítségével a pedagógusok könnyebben kezdenek ennek a kihasználatalan területnek a kiaknázásába.

Pedagógus továbbképzés

b) A pedagógus továbbképzés és az ifjúságsegítő képzés részévé kell tenni az akkreditált önkéntes (tapasztalati tanuláshoz köthető) képzési tematikát.

A Demokratikus Ifjúságért Alapítvány által elkészített pedagógus továbbképzési akkreditált modellt általánosan elfogadottá kell tenni, s az oktatási tárcának is tennie kell annak érdekében, hogy mind több intézmény tudja beiskolázni pedagógusait ilyen képzésekre, hogy mind több helyen indulhassanak ilyen kezdeményezések a fiatalok bevonásával. Ennek a területnek a fejlesztése érdekében az iskolák és a civil szervezetek kapcsolatait is erősíteni kell.

A pedagógusok mellett felkészült ifjúság segítőkre van szükség, akik megfelelő módon tudják kialakítani és segíteni a fiatalok tevékenységéhez szükséges környezetet.

¹¹ Az ifjúsági önkéntesség fejlesztésével elsősorban a Demokratikus Ifjúságért Alapítvány foglalkozik. (www.i-dia.org)

Intézkedés / feladat**Ifjúsági önkéntesség**

c) Olyan ifjúsági, a helyi részvételen alapuló, önkéntességet támogató, programot kell beindítani, mely országos keretet ad az ilyen kezdeményezéseknek. Ezáltal is javítani kell a fiatalok civil kezdeményezésekben való részvételi arányát. Ezen programokban lehetőséget kell adni arra, hogy a fiatalok maguk alakíthassák ki a programok kereteit.

Nemzetközi önkéntesség¹²

d) Támogatni kell a fiatalok részvételét az Európai Unió és más nemzetközi rövid és hosszú távú önkéntes programokban, illetve ezzel párhuzamosan javítani kell a külföldi fiatalok hazai fogadási lehetőségeit.

Helyi programok fejlesztése

e) Támogatni kell a helyi önkormányzatokat abban, hogy kialakítsák a települési szintű ifjúsági stratégiájukat, melynek aktív része kell, hogy legyen a fiatalok önkéntes tevékenységét fejlesztő programok támogatása.

Módszer / eszköz

Az ifjúsági ügyekért felelős tárcának egy országos méretű a fiatalok helyi önkéntes tevékenységét fejlesztő programot kell létrehozni. A program más meglévő ifjúsági programok mellett, a közös önkéntes akciók kialakítására, ezáltal a társadalmi szövet megerősítésére tenné a hangsúlyt. A program célja az ifjúsági részvétel növelése és olyan programok kialakítása, melyek a fiatalok hasznos időtöltéséhez, képesség fejlődéséhez megfelelő keretet biztosítana.

Meg kell erősíteni a hazai építőtáborokat és a külföldi építőtáborokba fiatalokat küldő szervezetek munkáját. Ezen szervezeteken keresztül a fiatalok olyan tapasztalatokra tehetnek szert, melyet saját környezetben nem lehet elsajátítani. Mindezek mellett az ilyen programok a fiatalok szemléletformálásához is aktívan hozzájárulnak. Hangsúlyt kell fektetni arra is, hogy a világ különböző részéről önkéntesség iránt elkötelezett fiatalok rövid távra (építőtábor keretében), vagy hosszú távú önkéntes programra hazánkba érkezhessenek. Ezáltal példát mutatva a hazai közösségek számára.

Az ifjúsági ügyekért felelős tárcának ajánlásokat kell megfogalmaznia a helyi önkormányzatok döntéshozói számára, hogy a fiatalok települési szinten minél többféle önkéntes programba tudjanak bekapcsolódni és kezdeményezéseik minél nagyobb önkormányzati támogatás mellett valósulhassanak meg. Az ifjúság segítőknek meg kell adni a szükséges eszközöket ahhoz, hogy a fiatalok önkéntes programjait fejleszteni tudják.

¹² Nemzetközi önkéntes programokat több szervezet szervez, ezek közül a Planet Clubot (www.planetclub.hu) az Utilapú Egyesületet (www.utilapu.hu) és a Via Pacis Egyesületet (www.viapacis.ngo.hu) emeljük ki. Az Európai Unió Ifjúság Programja révén több tucat szervezet kapcsolódott be az Európai Önkéntes Szolgálat (EVS) programba küldő, vagy fogadószervezetként, róluk a www.mobilitas.hu cím alatt lehet információt találni.

Intézkedés / feladat	Módszer / eszköz
<p>Kiadványok</p> <p>f) Elektronikus és nyomtatott kiadványok segítségével is népszerűsíteni kell az ifjúsági önkéntesség fejlődését.</p>	<p>A fiatalok és segítők számára szükséges olyan kiadványok megjelentetése, melyek jó példák és gyakorlatokon keresztül mutatják be ennek a területnek a lehetőségeit. Mindezeket túl szükséges önkéntesek foglalkoztatásával kapcsolatos menedzsment kiadványok megjelentetése kifejezetten az ezen a területen dolgozó szakemberek számára.</p>
<p>Sport</p> <p>g) A korosztályi sport területén az önkéntesek számának emelése. Ennek országos szinten való előmozdítása révén a fiatal korosztály sokkal nagyobb arányban tud majd rendszeres sporttevékenységbe bekapcsolódni.</p>	<p>Olyan keretek biztosítása, mely révén egyre több sport területén dolgozó szakember feladatának érezné, hogy szabadidejének egy részében fiatalok számára önkéntes alapon edzést tartson.</p>
<p>Országos ifjúsági kezdeményezések</p> <p>h) Új országos ifjúsági (önkéntes) mozgalom beindítása, mely politikai és egyházi érdekektől függetlenül tud mintát adni a felnövekvő generációk számára. Le kell tudni vetkőzni az úttörő és a cserkész mozgalom múltbeli örökségén alapuló aggályokat, és el kell kezdeni egy új alapon építkező, de mégis országos lefedettséget biztosító ifjúsági mozgalom megalapozását és fejlesztését.</p>	<p>Egy olyan kezdeményezés országos szinten való megerősítése, mely fel tudja vállalni, hogy országosan biztosítja a fiatalok hasznos szabadidős, sport programjait és önkéntes alapon való bevonását.</p>

III. Szociális és egészségügyi intézkedések

Önkéntesek integrációja

a) Az ágazatban dolgozó intézmények számára meg kell teremteni a lehetőséget az önkéntesek munkájának integrációjára. A különböző területen tevékenykedő szociális intézményeknek olyan reformokat kell elindítaniuk, melyek révén az önkéntesek bekapcsolódása a munkába könnyebbé és szervezettebbé válik.

Módszertani központok támogatása

b) Támogatni kell a szociális módszertani központokat abban, hogy az önkéntesek alkalmazása terén el tudjanak kezdeni új, innovatív programokat, együttműködésben civil szervezetekkel.

Olyan szabályozási környezetet és finanszírozási feltételeket kell teremteni, mely révén az intézmények képesek és motiváltak lesznek az önkéntesek megfelelő fogadására.

Külön támogatási keret kihirdetése szociális (módszertani) intézmények számára, modell kísérleti programok megvalósítására, lehetőség szerint civil szervezetekkel együttműködésben.

¹³ A szociális intézményekbe való integrációt a Kapu Programba bekapcsolódott szervezetek valósították meg. Részletes információ a www.kapuprogram.hu honlap alatt található. Az egészségügyi ellátás területén a Korhází Önkéntes Segítő Szolgálat Alapítvány ért el kiemelkedő eredményeket. www.korhazisegito.hu

Intézkedés / feladat

Módszer / eszköz

IV. Foglalkoztatáspolitikai intézkedések**Önkéntesség, mint képességfejlesztő eszköz**

a) Az önkéntesség, mint alternatív munkaerő-piaci integrációs eszköz további erősítésére van szükség. Létezik az ÖTLET program, mely pályakezdő munkakereső fiatalok számára nyújt önkéntesként hosszú távú elhelyezkedési és készségfejlesztési lehetőséget. Ennek a programnak a megerősítésére és önálló intézménnyé való szervezésére van szükség, hogy ne csak egy kísérlet legyen arra vonatkozóan, hogy a munkaerő-piacra közvetlenül belépni nem tudók új kompetenciákat sajátítsanak el. Érdemes lenne a jövőben mérlegelni az ÖTLET programban részt vevő fiatalok felső korhatárának felemelését 30 évre, illetve megfontolni azt, hogy a programot kiterjesszük nem munkakereső fiatalokra is, akik esetében szintén rendkívül fontos lehet a kompetenciák fejlesztése önkéntes szolgáltatáson keresztül.

Kompetenciák mérése

b) Országos rendszert kell kialakítani az önkéntesen megszerezhető készségek és kompetenciák mérésére és elismertetésére vonatkozóan, hogy az általánosan elfogadott és standardizálható legyen a munkáltatók által.

AFSZ és munkaügyi központok bevonása a munkanélküli emberek önkéntesként való integrációjának megvalósításába**Speciális korosztályi önkéntes programok**

c) Az idősebb korosztály, valamint a tartósan munkanélküli és más hátrányos helyzetű csoportok (pl. lakóotthonban nevelkedett utógondozóban élő fiatalok, szenvedélybeteg, fogyatékkal élő emberek) számára is szükséges az ÖTLET programhoz hasonló hosszú távú önkéntes program kialakítása.

Az ÖTLET program önálló intézménnyé szervezésére van szükség. Az országosan meghatározott számú fiatal elhelyezéséhez szükséges összeg normatív alapon való biztosításával állandó, folyamatos jelentkezést biztosító rendszer épülhet ki.

Az országosan ajánlott önéletrajzi mintákkal jelenjen meg minimumkövetelményként az önkéntesen végzett tevékenység megjelenítése. Ajánlott az ÖKA illetve, más szervezetek által is kifejlesztett kompetencia portfóliók országos elterjesztése.

A Munkaügyi Központokat fel kell készíteni arra, hogy olyan szolgáltatásokat finanszírozzanak melyek révén (tartósan) munkanélküli emberek közvetett módon tudnak a munka világába visszakérülni. Erre tökéletesen alkalmasak lehetnek civil szervezeteknél megvalósuló támogatott hosszú távú önkéntes programok.

Az Országos Foglalkoztatási Közalapítványon, vagy más finanszírozó szervezeten keresztül az egyes területeken kísérleti programok indításán keresztül.

Intézkedés / feladat

Vállalati felelősségvállalás erősítése

d) Erősíteni kell a vállalatok szerepvállalását a közösségi célok megvalósításában. A kormányzat aktív szerepet vállalhat abban, hogy a hazai vállalatok szervezeti struktúrájuk szerves részévé tegyék a vállalati önkéntes programokat. Az ilyen vállalatok számára elismerés adható, illetve akár kedvezmények biztosíthatók. A cél, hogy a magyarországi vállalatok számára természetes dolog legyen a vállalati önkéntes programok szervezése. Ez a dolgozók szemléletformáláshoz is aktívan hozzájárulhat. Ez az intézkedés már csak azért is fontos, mert az Európai Unióban is egyre nagyobb hangsúly fektetnek a vállalatok szerepvállalásának előmozdítására, és hamarosan arról az éves jelentésekben kötelező lesz számot adni.

Módszer / eszköz

A kormányzat kommunikációs és konzultációs folyamat révén erősítheti a vállalati szférán belül a CSR stratégiák (valamint kifejezetten a vállalati önkéntes programok) megerősödését. Ilyen témában konferenciák és képzések szervezésének támogatása is kívánatos, hogy a szereplők megismerhessék egymás véleményét, valamint tanulhassanak a nemzetközi és hazai példákból.

V. Nemzetközi segélyezés és fejlesztéspolitikai intézkedések ¹⁴

Nemzetközi önkéntes küldő program

a) Létre kell hozni a hazai segélyezés és fejlesztéspolitikával összhangban, egy önkéntes küldő programot. Más gazdaságilag fejlett országok mintájához hasonlóan az önkéntesek küldése jól kiegészítené a magyarországi fejlesztéspolitikai célokat. Ezáltal Magyarország a nemzetközi segélyezési kötelezettségének jobban tudna eleget tenni, és mindamelllett a magyar állampolgárok is közvetlen tapasztalatokat tudnának szerezni a fejlődő országokról. Az ottani kultúrát, nyelvet jól megismerve, majd a program után hazatérve személyes példájukkal itthon tudnának hozzájárulni a szemléletformáláshoz, és természetesen Magyarország még sikerebb nemzetközi szerepvállalásához.

Ennek a programnak a révén a fiatal generáció, illetve a már komoly munkatapasztalatot szerzett felnőtt generáció képviselői utazhatnak el három, hat, vagy tizenkét hónapos időtartamra harmadik világbeli országokba, hogy az ott tevékenykedő civil szervezetek munkájába bekapcsolódjanak. A programhoz szükséges forrásokat a költségvetés nemzetközi fejlesztésre elkülönített alapjából lehetne biztosítani, ilyen típusú önkéntes küldés tapasztalattal már rendelkező civil szervezetek bevonásán keresztül.

¹⁴ A nemzetközi segélyezéshez és fejlesztéshez kötődően, számos szervezet kezdett el nemzetközi önkéntes programok megvalósításába. Róluk a HAND Szövetség honlapján a www.hand.org.hu oldalon lehet részletes információt találni.

Intézkedés / feladat

Módszer / eszköz

VI. Önkormányzati intézkedések

Közösségi programok

a) A kormányzatnak támogatnia kell az önkormányzatokat abban, hogy meg tudják teremteni a helyi szintű közösségi és önkéntes programokhoz szükséges feltételeket. Az önkormányzatok helyi szinten még többet tehetnek, ha felismerik az önkéntes tevékenységben rejlő lehetőségeket, és kellő erőforrásokat csoportosítanak annak támogatására. Az önkormányzatok felkészítésében a központi kormányzatnak erőteljes szerepet kell vállalnia annak érdekében, hogy az országos szinten elért változások helyi szinten is éreztetni tudják hatásukat.

Menekültek és bevándorlók bevonása

b) Magyarországra érkező menekültek és bevándorlók integrációja önkéntes programok segítségével. Időben érdemes felkészülni arra az időszakra, amikor sokkal jelentősebb számban érkeznek majd Magyarországra menekültek. A nemzetközi példák azt mutatják, hogy integrációjuknak egy hatékony eszköze lehet a számukra szervezett önkéntes programok szervezése, melyben a többségi társadalom szereplői ugyanúgy részt vehetnek, mint a menekültek és bevándorlók maguk.

Az önkormányzati feladatokért felelős tárca tájékoztató és oktató programokat, kiadványokat kell hogy biztosítson, a helyi döntéshozók számára. Olyan módszertani anyagokat kell szerkeszteni, melyek segítenek az önkormányzatok tisztségviselőinek a megfelelő stratégia és konkrét helyi szintű programok kialakításában.

Szükség van egy olyan alap létrehozására, melyet az önkormányzatok csak kifejezetten helyi szintű önkéntes fejlesztő programok megvalósítására hívatnak le. Ennek keretében önkéntes központok kialakítására, önkéntes programok megerősítésére, helyi szintű fejlesztésre pályázhatnak forrásokat.

A külföldi példák megismerése után olyan kísérleti programok beindítása szükséges, melyek révén a hazánkban tartózkodó menekült, vagy bevándorló emberek önkéntes, közösségi programokba tudnak bekapcsolódni, vagy kifejezetten az ő integrációjukat segítik a többségi társadalom által szervezett ilyen típusú programok.

VII. Vidék- és helyi közösség fejlesztési intézkedések

Helyi közösségi kezdeményezések támogatása

a) Ma már általánosan elfogadott tény, hogy az ország nem lehet sikeres a megerősödött vidéki kisközösségek nélkül. Ebbe a munkába a helyi gazdaságélénkítésen kívül bele kell tartozzon a helyi lakosság közösségi kezdeményezéseinek, tevékenységének az erősítése.

A vidékfejlesztési területen olyan programot kell kialakítani, mely a helyi szintű kisközösségi kezdeményezések megerősítéséhez biztosít megfelelő szakembert, forrást¹⁵.

¹⁵ Az ICSSZEM támogatásával a Közösségfejlesztők Egyesületének szakmai vezetésével 2004-ben elindult egy ilyen kezdeményezés.

Intézkedés / feladat

Módszer / eszköz

VIII. Környezetvédelem

Környezetvédelmi programok

a, Magyarországon ezen a téren rendkívül sok civil szervezet és hivatalos szerv tevékenykedik. Az ő munkájuk hatékonyságát növelhetik a bekapcsolódó önkéntesek.

A környezetvédő szervezetek szakmai és anyagi támogatásának szerves része kell, hogy legyen az önkéntesek megfelelő fogadására való felkészülés elősegítése.

IX. Katasztrófa-, polgári-védelmi intézkedések

a) A hivatalos szervek munkájába hagyományosan sok ezer önkéntes kapcsolódik be. Annak érdekében, hogy a tűzoltóság, a különböző védelmi feladatokat ellátó szervek munkája még hatékonyabb legyen, szükséges a polgári lakosság önkéntesként bevonásának a megszervezése. Ennek érdekében a kormányzat külön forrásokat biztosíthat a toborzás, oktatás és általában az önkéntesek által ellátott programok működtetésére.

Ezen szervek számára forrás biztosítása a szervezési és képzési feladatok lebonyolítására. Szükséges lenne az adott intézményre szakosodott belső képzési módszertanok kialakításának előmozdítása.

X. Kultúra-támogatás

Kulturális tevékenység

a) Érdekes hazai sajátosság, hogy a kultúra területén igen jelentős számban találhatóunk civil -önkénteseket is bevonó- szervezeteket. Ennek a szintnek a fenntartása és további erősítése kívánatos. Meg kell erősíteni az ilyen alapon szerveződő szervezetek és az önkéntesek munkáját igénybe vevő intézmények lehetőségeit.

Önkéntesek szervezésére vonatkozó képzések biztosítása, olyan pályázatok megjelentetése, mely révén a kulturális intézmények, egyesületek kifejezetten önkéntes programok kialakítására tudnak pályázni.

Melléklet II. ÖKA programok, módszerek, eszközök stratégiához illeszkedése

1. Infrastruktúra- és hálózatfejlesztés

Az egyik legfontosabb feladat az önkéntesség hosszú távú fejlesztéséhez szükséges szervezeti hálózat megerősítése, a működéshez szükséges források biztosításán keresztül. Lényeges szempont, hogy az önkéntesség fejlesztésében részt vállaló szervezetek kellőképpen meg tudjanak erősödni, és ne a napi fennmaradás biztosítása vonja el az energiájuk nagy részét. A normatív alapon járó forrás bizonyos módon elkényelmesítheti a szervezeteket, de mégis fontos, hogy lehetőség szerint hosszú távon, kiszámíthatóan az adott területen egy szervezet (és ne csak egy pályázat kedvéért) biztosítsa a szolgáltatásokat. Az ÖKA - az általa 2004-ben elindított Önkéntes Központ Hálózaton (ÖKH) belül - továbbra is szakmai vezető szerepet kíván betölteni. Az ÖKH sok szempontból fontos eszköze lehet a stratégiában megfogalmazott célkitűzések megvalósításának.

Az ÖKH-n túl, további szakmai hálózatok megerősítése is fontos. Ilyen az ÖTLET program, az önkéntes menedzsment képzők hálózata és más a jövőben kialakuló szakmai hálózatok az önkéntesség területén belül. (Pl.: önkéntes programot megvalósító szociális, egészségügyi, kulturális intézmények, vállalati önkéntes programokat szervezők köre.)

2. Népszerűsítés

Forrásokat és figyelmet kell fordítani arra, hogy az önkéntesség üzenete eljusson folyamatosan a szélesebb lakossághoz. Az ÖKA számára a kezdetektől az egyik kiemelt program volt az önkéntesség népszerűsítése még akkor is, ha az ehhez szükséges források sok esetben rendkívül korlátozott mértékben álltak rendelkezésre. A jelenlegi pályázati keretek nem teszik lehetővé, hogy igazán nagyszabású társadalmi célú reklámkampány formájában lehessen az önkéntességet népszerűsíteni. Egy ilyen kezdeményezés csakis komoly civil-kormányzati-üzleti összefogással valósulhat meg. Ennek a kezdeményezésnek az elindításában nagy szerepe lehet a megfelelő kormányzati szándéknak.

3. Kormányzati kapcsolatok

Az ÖKA már indulása időszakában nagy hangsúlyt fektetett a minisztériumokkal való szakmai kapcsolattartásra. Ennek eredményeképpen került bele az önkéntesség gondolta a Kormányzati Civil Stratégiába, született meg "A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVI-II. Törvény", és indulhatott el először Magyarországon az ÖTLET hosszú távú önkéntes szolgálat program. A jó kapcsolatok továbbfejlesztésére törekszünk annak érdekében, hogy az elkövetkezendő években még több eredményről tudjunk beszámolni, mely a kormányzati civil partnerség eredményeképpen születik meg.

4. Képzések, ismeretátadás

Az önkéntes programok elindulása sok esetben nem a pénzforrások hiányán, hanem sokkal inkább az ismeretek hiányán múlik. E terület elmaradásait volt hivatott orvosolni, a 2005 során 14 kiképzett önkéntes menedzsment képzővel elinduló ÖKA képzési program, mely révén már számos szervezet vett igénybe képzéseket. Több ágazatnál jól látszik, hogy a fejlesztés egyik fő területe a helyi sajátosságokat figyelembe vevő képzési lehetőségek biztosítása. Ezen képzések természetesen költségigényesek, mely források fedezésében a kormánzatnak kiemelt szerepe lehet.

Az ÖKA minden évben megszervezi az Önkéntesség Magyarországon c. konferenciát, mely mostanra az önkéntességgel foglalkozó szakemberek legfontosabb találkozóhelyévé vált. A ren-

dezvény szakmai színvonalát tovább erősítve, lehetőség szerint nemzetközi szakembereket is bevonva szervezzük a továbbiakban is ezt a programot.

5. Hosszú távú programok

Az ÖTLET Program, mely az ÖKA és a DIA kezdeményezésére 2005 során indult el, és az Európai Önkéntes Szolgálat (EVS) program nyomán jól látszik, hogy a hosszú távú önkéntes programok egészen más eredményt tudnak produkálni, mint az egyszerűbb önkéntes akciók. Ezen programok sokkal intenzívebben járulnak hozzá a résztvevők készségeinek, kompetenciáinak a fejlesztéséhez, mely aktív munkaerő piaci re-integrációs eszközként, de szemléletformáló eszközként is jól alkalmazhatók. Ezen programok általános megerősítése és továbbfejlesztése az egyik fő tevékenysége kell, hogy legyen az elkövetkező éveknek.

6. Vállalati önkéntes programok

A vállalati önkéntes programok általános elterjedése és megerősödése hatalmas lehetőségeket tartogat országos szinten. A vállalatok munkatársai egyénileg és csoportos formában az élet szinte minden területén fejthetnek ki jótékony hatást, melyet a kormánzatnak minden lehetséges eszközzel támogatnia kell. (Erre a területre vonatkozóan immár az Európai Unió által megfogalmazott előírások is léteznek.) Az ÖKA az indulása óta segíti a cégek és a szervezetek egymásra találását és a sikeres vállalati önkéntes programok megvalósulását.